

מרכז השלטון המקומי
חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

לכבוד
ראשי הרשויות המקומיות
מנכ"לים
מזכירים
גזברים
מנהלי משאבי אנוש
חשבי שכר
מנהלי מח' לחינוך

שלום רב,

**הנדון: עבודת הפסיכולוגים במסגרת התוכנית הלאומית
לילדים ונוער בסיכון**

בישיבה משותפת שהתקיימה עם גורמים במשרד החינוך והתוכנית הלאומית לילדים ונוער בסיכון, סוכם כי התוכנית המתוקצבת ע"י הממשלה באופן מלא, 100% תקצוב, ב-71 רשויות מקומיות שנבחרו בהחלטת ממשלה כישובים שבהם מופעלת התוכנית הלאומית שבנדון, סוכם כי הפסיכולוגים עובדי הרשויות המקומיות אשר מועסקים במסגרת התוכנית (מעבר למשרתם ברשות), יקבלו בגין כל שעת עבודה בפרויקט שכר לפי תעריף לתשלום בשפ"מ סעיף "שירות פסיכולוגי אחר".

רצ"ב תעריפים לתשלום בשפ"מ מעודכנים. התשלום האמור מופיע בסוף 3.1.10 לנספח.
כמו כן מצ"ב חוזר מנכ"ל משרד החינוך תש"ע/8(א)

בברכה,

דן בן חיים, עו"ד

ממונה על הסכמי עבודה ושכר

מרכז השלטון המקומי
חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

3. שירותים פסיכולוגיים

3.1. תעריפים לתשלום

סוג השירות	הסכום בשקלים חדשים (תעריף מרבי)		
	פסיכולוג	מומחה	מומחה בכיר
3.1.1 הערכת אינטליגנציה	542	635	711
3.1.2 הערכת אינטליגנציה מורחבת (קשיי למידה, בשלות לבית הספר וכו')	866	1015	1137
3.1.3 הערכה פסיכודיאגנוסטית מלאה	1192	1395	1562
3.1.4 שעת טיפול פסיכותרפויטי או יעוץ שוטף	216	253	285
3.1.5 שעת טיפול פסיכותרפויטי קבוצתי, משפחתי או יעוץ לקבוצה	270	317	355
3.1.6 שעת יעוץ חד פעמי	324	380	426
3.1.7 חוות דעת, יעוץ והדרכה בתוך מערכת (מוסד חינוכי, מפעל, בית חולים, ארגון)	270	317	355
3.1.8 שעת פיקוח אישי והדרכה Supervision לאיש מקצועי	216	253	285
3.1.9 שעת פיקוח אישי והדרכה Supervision קבוצתי	270	317	355
3.1.10 כל שירות פסיכולוגי אחר - לשעה	216	253	285

3.2. הערות לתעריפי השירותים של פסיכולוגים:

3.2.1. התעריף הנכלל בסעיף 6 מתייחס ליעוץ של לא יותר מ-1.5 שעות. אם נמשך הייעוץ יותר

מ-1.5 שעות יהיה החישוב לפי תעריף של שעת טיפול הנכלל בסעיף 10.

3.2.2. שעת טיפול = 60 דקות.

מרכז השלטון המקומי
חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

הנדון: מתווה השירות הפסיכולוגי-החינוכי

1. מבוא

1.1 תמצית

מתווה השירות הפסיכולוגי-החינוכי מציג את המדיניות להפעלת שירותים פסיכולוגיים חינוכיים. מפורטים בו: תפיסת העבודה המקצועית של השירות הפסיכולוגי-חינוכי על עקרונות היסוד שלו, המפתח להקצאת שירותים פסיכולוגיים-חינוכיים ואופני ההקצאה. יישום המתווה חל על מנהלי השירותים הפסיכולוגיים-חינוכיים בעבודתם עם מנהלי מחלקות החינוך ברשויות המקומיות.

1.2 מטרת הפרסום

א. התוקף: החל מ-1 בספטמבר 2010

ב. התחולה: כלל מערכת החינוך, מנהלי השירותים הפסיכולוגיים חינוכיים ומנהלי מחלקות החינוך ברשויות המקומיות

ג. הסטטוס: החלפה

ד. חוזרים קודמים באותו נושא:

- סעיף 30-3.7 בחוזר הוראות הקבע סג/7(א) "השירות הפסיכולוגי- החינוכי – 'סל שירותים' – רשימת השירותים הפסיכולוגיים – מבוטל"

- סעיף 32-3.7 בחוזר הוראות הקבע סג/9(א), "תיקון לסעיף 30-3.7 בחוזר הוראות הקבע סג/7(א) – מבוטל"

ה. חוזרים קודמים באותו נושא:

- סעיף 34 בחוזר מט/1, "הכנסת גורם פסיכולוגי חיצוני לבית הספר" – מבוטל

- סעיף 195 בחוזר נד/4, "הכנסת גורם פסיכולוגי חיצוני לבית הספר" – מבוטל.

1.3 התפוצה: הפסיכולוגיים המחוזיים, מנהלי השירותים הפסיכולוגיים-חינוכיים ומנהלי מחלקות החינוך ברשויות המקומיות.

1.4 הגורם האחראי

א. שם היחידה: אגף פסיכולוגיה בשפ"י

ב. בעל התפקיד: מנהל אגף הפסיכולוגיה וסגנו

ג. מספר הטלפון: – 02-5603239

ד. כתובת הדוא"ל: – psychology@education.gov.il

מרכז השלטון המקומי

חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

2. הקדמה

2.1 כללי

ייעודו של השירות הפסיכולוגי-ייעוצי (שפ"י) בישראל הוא לקדם את רווחתם ואת בריאותם הנפשית של כלל התלמידים במערכת החינוך. ייעוד זה מתמשש בעבודת השירותים הפסיכולוגיים-החינוכיים (שפ"ח) ברמת מערכת החינוך והקהילה, הפרט והמשפחה, בעתות שגרה ובחירום.

השירות הפסיכולוגי-חינוכי מיועד לתלמידים, להורים, לצוותי החינוך בגני הילדים ובבתי הספר ולגורמים הקהילתיים. חשיבות יתרה נוגעת לנגישותם של הפסיכולוגים החינוכיים כגורמי בריאות ורוחה נפשית. הסיכוי לאפשר לילדים את הזכות לשירות פסיכולוגי-חינוכי בצומתי דרך במהלך התפתחותם, ובעיקר בשלבים המוקדמים של ההתפתחות, מותנה בקרבה ובנגישות של השירות לילד ולמשפחתו.

2.2 תפיסת העבודה המקצועית

עבודת השפ"ח מתבצעת על פני כמה רצפים המייצגים את העבודה המקצועית הרצויה:

א. רצף התפתחותי

ביסודה של הפסיכולוגיה החינוכית מונחת התפיסה ההתפתחותית הרצופה מהלידה ועד ההתבגרות תוך חקירה והבנה של התהליכים המתרחשים במהלך הגדילה ושאיפה לאפשר ליווי מקצועי של ההתפתחות לילד, להוריו, למשפחתו ולסביבתו החינוכית.

השירות הפסיכולוגי-חינוכי שואף לספק שירות לגילאי 3–18 ובחינוך המיוחד לגילאי 3–21. עם זאת, בשלב זה ניתן שירות במרבית הרשויות לגילאי 5–15, ובחינוך המיוחד לגילאי 3–21. הקצאת שירותים פסיכולוגיים בגיל הרך חשובה מאוד, לנוכח הערך המניעתי הרב המצוי בהתערבות מוקדמת גיל. בקצהו השני של הרצף הגילאי נמצאים תלמידי התיכון. תקופת חיים זו מאופיינת באתגרים התפתחותיים ובהיבטים סיכוניים רבים, ולכן יש ערך מוסף להקצאת שירות פסיכולוגי בהתאם.

ב. רצף אוכלוסיות

השירותים הפסיכולוגיים-חינוכיים מעניקים שירות פסיכולוגי למסגרות החינוך ולמסגרות בקהילה התומכות במערכות החינוך. לבה של תפיסת השירות הוא הקצאתו לילד, אם ישירות ואם בעקיפין. במסגרת התפיסה משולבות זו בזו הראייה הכוללת והמערכתית יחד עם ראייה פרטנית של הילד ומשפחתו.

עבודת השירות הפסיכולוגי-חינוכי מיועדת לאוכלוסיות הבאות במערכת החינוך: תלמידים, צוותים חינוכיים וייעוציים, הורים ומשפחות וגורמים רב-מקצועיים התומכים במסגרות החינוך. חשיבות מיוחדת ניתנת לעבודה עם אוכלוסיות ילדים בעלות צרכים מיוחדים וילדים בסיכון כדי לאפשר שוויון הזדמנויות וקידום מרבי, וזאת תוך ראיית המערכת כולה, על כל תלמידיה וצוותיה.

מרכז השלטון המקומי חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

כדי להשיג מטרה זו מתקיים שיתוף פעולה עם הגורמים השונים הפועלים בקהילה: מרכזי הגיל הרך, השירותים החברתיים, המתי"א, המרפאות לבריאות הנפש, המרכזים והמפעילים של תכניות ממשלתיות ועירוניות, קציני הביקור הסדיר, עובדי קידום הנוער ועוד.

ג. רצפי מניעה-התערבות מערכתיים ופרטניים

רצף מניעה-התערבות מייצג את חשיבות האיתור המוקדם של צרכים התפתחותיים, ובכלל זה פגיעות לסיכון, צרכים מיוחדים, משברי חיים וכו'. משמעות הרצף בעבודת הפסיכולוג החינוכי היא סיוע לצוותי חינוך באיתור מוקדם ובהתערבות פסיכו-חינוכית מותאמת לצורכי הילד ומערכת החינוך. במקביל הפסיכולוג החינוכי שותף בעיצוב תפיסת המסגרת החינוכית בכל הנוגע לרווחה ולבריאות הנפש של ילדים ובני נוער. רווחתו ובריאות נפשו של התלמיד הם התשתית להתפתחות מיטבית וללמידה על מכלול היבטיה: הקוגניטיביים, הרגשיים, ההתנהגותיים והחברתיים. לגן ולבית הספר תפקיד משמעותי בתהליך זה. התפיסה הקיימת כיום בעולם המערבי היא שלמסגרת החינוכית יש הזדמנות להשפיע על התפתחותם הרגשית והחברתית של ילדים ולהיטיב עמה. מילוי משימה זו יתרום גם לפיתוח יכולות אקדמיות ותפקודים לימודיים.

2. עקרונות היסוד שהשירות הפסיכולוגי-חינוכי פועל על בסיסם

א. תפיסה הוליסטית

ההתייחסות היא לכלל תחומי ההתפתחות – הקוגניטיבי, הרגשי, ההתנהגותי והחברתי – מתוך ראיית המאפיינים האישיים והייחודיים של הילד והדינמיות המתרחשת בתהליך התפתחותו.

ב. תפיסה אקולוגית

יש לראות את סביבות החיים השונות של הילד – המשפחה, מסגרת החינוך והקהילות השונות בחייו (סביבת המגורים, חברת השווים, קהילות ההשתייכות השונות) – כבעלי השפעה על ההתפתחות האישית. חשיבות מרכזית נודעת להעצמתן של דמויות משמעותיות להתפתחות: הורים, בני משפחה ומחנכים.

ג. איתור מוקדם

איתור מוקדם של קשיים בהתפתחות מגביר משמעותית את הסיכוי להשפעה מיטיבה של תהליכי ההתערבות.

ד. ליווי ההתפתחות

השירות הפסיכולוגי עומד לרשות המשפחה ומסגרות החינוך על בסיס רציף. יש ביכולתו לשמש גורם מלווה בתהליכי הגדילה, בהתאם לצרכים המשתנים במהלך ההתפתחות.

מרכז השלטון המקומי חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

ה. פיתוח חוסן ועמידות

המענה הניתן על ידי השירות הפסיכולוגי-חינוכי לפרט ולמערכת החינוך נועד להגביר משאבי חוסן ועמידות שמיוחסת להם חשיבות רבה בהתמודדות בשגרה, במצבי לחץ ובחירום. במערכת החינוך יש בהם משום תרומה להפחתה של נשירה ולקידום תלמידים בעלי קשיים בלמידה ובעלי התנהגויות סיכון.

3. מדיניות שפ"י

3.1 כללי

המדיניות של הפעלת השירות הפסיכולוגי-חינוכי (שפ"ח) ברשויות המקומיות נקבעת על ידי השירות הפסיכולוגי-ייעוצי במשרד החינוך (שפ"י) בשיתוף ובתיאום עם מרכז השלטון המקומי ובהתאמה לצרכים מגוונים ברשויות המקומיות. שפ"י מתווה את המדיניות של עבודת השפ"ח, קובע נהלים וסטנדרטים לעבודה מקצועית בכפופות לחוקים המחייבים את העיסוק בפסיכולוגיה* ומספק תשתיות הכשרה וידע תוך הקפדה על אתיקה מקצועית.** הפיקוח על עבודת השפ"ח מתבצע על ידי המערך הארצי והמחוזי של אגף הפסיכולוגיה בשפ"י.

מתווה השירות הפסיכולוגי-חינוכי מתייחס לצרכים השונים של האוכלוסייה, לייחוד התרבותי, למאפייני הרשויות השונות, למגוון סוגי המסגרות החינוכיות ולהבדלים באחוזי הכיסוי של התקינה.

כדי לקיים שירות פסיכולוגי-חינוכי בכל היישובים בארץ מוקצים תקני הפסיכולוגים על ידי שפ"י (68% מכל תקן) לרשויות המקומיות על פי מפתח תקינה. המפתח להקצאת התקנים מתייחס למספר התלמידים הלומדים במסגרות החינוך בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד על פי שכבות גיל וסוגי המסגרות.

למרות שאיפה המקצועית לספק שירותים מגיל 3 שנים עד גיל 18 שנים, בשלב זה הקצאת תקני הפסיכולוגים על פי מדיניות משרד החינוך היא לגילאי 5–15 לתלמידים במסגרות החינוך הרגיל ולגילאי 3–21 לתלמידים בחינוך המיוחד.

נוכחותו של השירות הפסיכולוגי-חינוכי בכל רשות מקומית בארץ מאפשרת פריסה רחבה ביותר ונגישות רבה ונוחה עבור האוכלוסייה. מבנה זה מאפשר מתן שירות פסיכולוגי-חינוכי ברמת היישוב והקהילה, קשר ישיר והדוק למערכת החינוך המקומית ולמסגרות החינוך בה והיכרות מעמיקה עם הצרכים ההתפתחותיים (הקוגניטיביים, הרגשיים והחברתיים) והחינוכיים של הילדים.

על כל שפ"ח להשתתף בפיתוחם ובקידומם של השירותים הפסיכולוגיים על ידי השתתפות במשימות ברמה ארצית ו/או מחוזית, כגון השתתפות בוועדות הכנסת ובמשרד החינוך, בוועדות בין-משרדיות ובצוותי עבודה מטעם שפ"י.

השפ"ח פועל מטעם שפ"י כגורם מרכזי ברשות המקומית בתחום הבריאות והרווחה הנפשית של התלמידים. לפיכך הוא משמש גורם מקצועי מייעץ ומכוון עבור הרשות המקומית בכל הנוגע לכניסתם של גורמי בריאות נפש חיצוניים למסגרות החינוך. הכנסת גורם פסיכולוגי חיצוני למסגרת החינוכית המתייחס לתחום בריאות הנפש של תלמידים חייבת להיעשות על דעת מנהל השפ"ח ברשות המקומית ובהסכמתו.

מרכז השלטון המקומי חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

תפיסת העבודה של שפ"י מבוססת על שותפויות עם כל הגורמים במסגרות החינוך ובקהילה – יועצים חינוכיים ועובדי חינוך, בריאות, רווחה וקהילה – כדי לקדם מערכים רב-מקצועיים הפועלים בחבריה ובאיגום משאבים.

* חוק הפסיכולוגים, 1977 (כולל תיקון 2005); חוק החינוך המיוחד, 1988; חוק זכויות החולה, 1996.

** בהתאם לקוד האתיקה המקצועית של הפסיכולוגים בישראל, 2004.

3.2 מישורי עבודה מקצועיים

שירות פסיכולוגי-חינוכי במיטבו מחייב שילובם של שני מישורים – מערכתי ופרטני – כמפורט להלן:

א. המישור המערכתי

העבודה המערכתית כוללת הערכה והתערבות במערך החינוכי שברשות המקומית ובמסגרת החינוכית לצורך סיוע בפתרון בעיות בתחום הרווחה הנפשית בכל המישורים המשמעותיים: הקהילה, המוסד החינוכי, שכבת הגיל, הכיתה, הקבוצה והפרט, כדלקמן:

- ייעוץ וסיוע בתכנון ובגיבוש של מדיניות חינוכית ברמת הרשות המקומית
- הערכה מערכתית דינמית של מאפייני המסגרת החינוכית וצרכיה
- התערבות מערכתית באמצעות היועצות (קונסולטציה) ועבודה משותפת (קולבורציה) עם צוותי חינוך ועם צוותים רב-מקצועיים.

ב. המישור הפרטני

העבודה הפרטנית של הפסיכולוג החינוכי כוללת הערכה פסיכולוגית ו/או פסיכותרפיה. ההחלטה לגבי הזהות של מקבל ההתערבות ואופי ההתערבות הפסיכולוגית (הערכה ו/או טיפול) מבוססת על צורכי הילד, על עמדת ההורים, על צורכי המסגרת החינוכית ועל מרחב היחסים שביניהם. היא נתונה לשיקול דעתו המקצועי של הפסיכולוג, בתיאום עם מנהל המסגרת החינוכית שהוא משרת, על פי מדיניות השפ"ח ותכנית העבודה השנתית.

ההערכה הפסיכולוגית היא הערכה של צרכים התפתחותיים והיבטים תפקודיים של ילדים, המתבצעת לרוב כהערכה דינמית, גם במהלך ההתערבות, ומאפשרת ניטור ובקרה של התהליך לכל אורכו עם גמישות בהתאמת דרכי ההתערבות. זהו מענה מותאם גיל, התפתחות ותרבות.

הערכות פסיכולוגיות פרטניות לילדים תבוצענה בהתאם להנחיות של אגף הפסיכולוגיה בשפ"י.

מרכז השלטון המקומי חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

התערבויות פסיכולוגיות (טיפול, ייעוץ והדרכה) מיועדות לילדים, להורים ולמשפחות וכוללות טיפולים פרטניים ו/או קבוצתיים, קצרי מועד או ארוכי טווח, על פי גישות מגוונות המקובלות מבחינה מקצועית.

3.3 כשירות מקצועית

העיסוק בפסיכולוגיה חינוכית הוא עיסוק מקצועי מוכר מתוקף חוק הפסיכולוגים-1977. השפ"ח כגוף מקצועי ציבורי אחראי להכשרתם המקצועית של הפסיכולוגים החינוכיים ולפיקוח על עבודתם. מחובתו להיות מעודכן בידע מהארץ ומהעולם ולהקנותו לפסיכולוגים העובדים בו לטובת מערכת החינוך והקהילה. מנהל השפ"ח אחראי לקיומם של מנגנוני הכשרה, השתלמות והדרכה מקצועיים. תכניות ההכשרה וההדרכה של מערך הפסיכולוגים החינוכיים ברשויות המקומיות מתוכננות, מתוקצבות ומפוקחות מקצועית על ידי שפ"י.

התמחותם של הפסיכולוגים החינוכיים מתבצעת בהתאם לתכנית ההתמחות בפסיכולוגיה חינוכית, על פי תקנות משרד הבריאות הנגזרות מחוק הפסיכולוגים (1977). השירות הפסיכולוגי-חינוכי ברשויות רבות מקבל הסמכה על ידי משרד הבריאות כ"מוסד מוכר להתמחות בפסיכולוגיה חינוכית".

4. הפעלת שירות פסיכולוגי-חינוכי ברשות המקומית

4.1 כללי

בשנים האחרונות חל גידול במגוון ובהיקף של השירותים הפסיכולוגיים הנצרכים על ידי האוכלוסייה. שינוי זה נגזר משינויי חקיקה (כגון חוק החינוך המיוחד ופרק השילוב), משינויים במודעות הציבור ומשינויים במגמות חברתיות, ובכלל זה התנהגויות הסיכון בקרב תלמידים (אלימות, התעללות בילדים, פגיעות מיניות, סמים וכד') ומצבי לחץ וחירום. מתווה זה נועד לאפשר ייעוד מושכל של משאבי התקינה בהתאמה לצרכים המקומיים במסגרות החינוך ובקהילה. במציאות של עבודת השפ"ח קיים פער בין התקן הרצוי, המוגדר במסמך זה במפתח התקינה, לבין התקן המוקצה על ידי שפ"י.

עבודת השפ"ח תתבסס על מטרות שפ"י ועל צורכי האוכלוסייה ברשות המקומית. יוגדרו סדרי עדיפות בתכנית העבודה, שיאפשרו מתן שירותים יעיל ככל האפשר. במצבים שבהם אין הקצאת תקנים מלאה ישקלו מנהל השפ"ח ומנהל אגף החינוך את אופן הקצאת המשאבים למסגרות החינוך ברשות בהתאם להנחיות שלהלן.

4.2 הקצאת משאבים

המפתח להקצאת תקנים מאפשר עבודה פסיכולוגית מיטבית על בסיס השקלול של כמה ממדים:

א. יחס סביר בין צורכי האוכלוסייה לבין המשאבים הציבוריים

ב. הבחנה בין צורכי החינוך הרגיל לצורכי החינוך המיוחד

מרכז השלטון המקומי חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

ג. צרכים התפתחותיים שונים ברצף הגיל

ד. צרכים משתנים בהתאם לאזור (אזור סיכון ביטחוני, אזור מצוקה וכו').

ידוע כי קיים פער בין הגדרת התקן לבין צורכי השדה. כל הקצאה חדשה של תקנים תשאף לתיקוני פערים במידת האפשר. בשלב זה ישמש מפתח התקינה המובא להלן כמפתח עבודה מומלץ בכפיפות למגבלות התקציב:

מפתח הקצאת התקנים לשפ"חים על ידי שפ"י (2003)

- תקן אחד ל-500 ילדים בגיל הגן (3-6) וכיתות א'

- תקן אחד ל-1,000 תלמידים בכיתות ב'-י"ב

- תקן אחד ל-300 תלמידים בחינוך המיוחד (בתי ספר לחינוך מיוחד, כיתות חינוך מיוחד במסגרות חינוך רגילות, גני ילדים של החינוך המיוחד ותלמידים זכאי שילוב הלומדים בחינוך הרגיל בבתי ספר ובגני ילדים).

בסמכותו ובאחריותו של הפסיכולוג הראשי ו/או המחוזי להפעיל שיקול דעת בעת הקצאת התקנים ולתת עדיפות זמנית לאוכלוסיות ולקהילות בסיכון או במשבר (כגון עולים חדשים ובעלי מצוקות חירום ביטחוני או מצוקות כלכליות ועוד).

4.3 תכנון עבודת השפ"ח

לקראת פתיחתה של שנת לימודים יערוך מנהל השפ"ח מיפוי צרכים רשות/יישובי מתוך ראיית צורכי הרשות/היישוב וצורכי המסגרות החינוכיות ולאור התקציב העומד לרשותו. כמו כן יגבש המנהל תכנית עבודה יישובית, הכוללת הקצאת שירותים לרשות/ליישוב (השתתפות בוועדות היגוי ובדיוני מדיניות והתערבויות ברמת הקהילה וכו') והקצאת שירות פסיכולוגי-חינוכי למסגרות החינוך על פי רמות השירות, כמפורט ב-4.4-ב להלן, בתיאום ובשיתוף עם מנהל אגף החינוך. התכנית תוגש לאישור הפסיכולוג המחוזי. במקרה של חילוקי דעות יכריע הפסיכולוג המחוזי.

מיפוי הצרכים יכלול התייחסות למכלול הרכיבים המפורטים להלן:

מאפייני הרשות: סוג הרשות (עירייה, מועצה מקומית, מועצה אזורית), גודלן וסוגן של המסגרות החינוכיות ונגישות שירותי בריאות הנפש בקהילה

מאפייני האוכלוסיות: חינוך רגיל, חינוך מיוחד (סוגי מסגרות, סוגי לקויות ושילוב), אוכלוסיות הגירה, אוכלוסיות בסיכון או במשבר

מאפייני המערך החינוכי: מאפייני מסגרות החינוך וקיומם של משאבים מקצועיים זמינים נוספים

מאפייני השפ"ח: מצב התקינה של השפ"ח (אחוז הכיסוי), תקציבים נוספים, אפיוני אוכלוסיית הפסיכולוגים (מעמד מקצועי, ותק ועוד), הכרה בשפ"ח כמוסד מוכר להתמחות בפסיכולוגיה חינוכית.

מרכז השלטון המקומי חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

בהתאמה, לקראת תחילת שנת לימודים יערוך הפסיכולוג מיפוי צרכים בכל מסגרת חינוכית (בי"ס/גן) שהוא נותן לה שירות, בשיתוף עם מנהל המסגרת, ותגובש תכנית עבודה לפי רמת השירות (כפי שתפורט בהמשך) והקצאת השעות למסגרת החינוכית. התכנית תוגש למנהל השפ"ח.

4.4 הנחיות להקצאת משאבים

הפעלת שירות פסיכולוגי-חינוכי תכלול את שני הרכיבים האלה:

א. ניהול השפ"ח, השתתפות בישיבות צוות ובמשימות השפ"ח, הדרכה והתמקצעות, פעולות ייחודיות ברמה יישובית/קהילתית ופעולות אדמיניסטרטיביות

מנהל השירות הפסיכולוגי-חינוכי יקצה כ-20% מסך שעות התקן הכלליות של השפ"ח לניהול, להפעלה ולפיתוח מקצועי של כלל סגל השפ"ח, ובכלל זה הכשרת המתמחים. אחוז ההקצאה לצורך ההפעלה ייקבע לפי מאפייני השפ"ח וכוח האדם המועסק בו.

מנהל השפ"ח יקצה יומיים בשנה בגין כל תקן למשימות שפ"ח מחוזיות ו/או ארציות, שיוכרו כימי עבודה לכל דבר.

מנהל השפ"ח רשאי להקצות כ-10% מסך שעות התקן לצורך פעולות ייחודיות או להרחבה זמנית של פעולות שוטפות בשירות האוכלוסייה, כדוגמת פסיכותרפיה, סדנאות להורים וכו', לפי שיקול דעתו ובתיאום עם מנהל אגף החינוך.

ב. שירות פסיכולוגי למסגרות חינוך: הקצאה לפי תכנית העבודה על בסיס רמות השירות

הקצאת שירות פסיכולוגי-חינוכי למסגרות חינוך תתבסס על 3 רמות של שירות פסיכולוגי-חינוכי המפורטות להלן והנבדלות זו מזו בהיקף ההקצאה של שעות פסיכולוג למסגרות החינוכיות וכתוצאה מכך גם בסוג הפעולות ובהיקפן. עיקרון זה חל על מסגרות בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד.

רמה א

עקרונות

- 1) נוכחות סדירה של פסיכולוג במסגרת החינוכית
- 2) קיומו של רצף המחייב שילוב של המישור המערכתי והמישור הפרטני, תוך מתן קדימות למישור המערכתי.
- 3) ייעוד השירות למערכת החינוכית כולה: לצוותים, לתלמידים ולהורים.

מרכז השלטון המקומי

חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

פעולות

- 1) עבודה על הרצף של מניעה-התערבות: קונסולטציה, הדרכה ולייווי למסגרת החינוכית לצוותי החינוך והשתתפות בצוותים רב-מקצועיים
- 2) השתתפות בוועדות על פי חוק
- 3) מתן הערכות פסיכולוגיות*
- 4) התערבות פסיכולוגית טיפולית**
- 5) מתן ייעוץ וטיפול להורים**
- 6) התערבות במצבי לחץ ומשבר-חירום.

רמה ב

עקרונות

- 1) נוכחות פסיכולוגית חלקית וייעודית במסגרת החינוכית
- 2) קיומו של רצף המחייב שילוב של הרובד המערכתי והפרטני, תוך מתן קדימות למישור המערכתי.

פעולות

- 1) מתן ייעוץ למנהל המסגרת החינוכית ובמידת הצורך לצוות החינוכי, על פי פנייה, הכולל לפחות 3 מפגשי עבודה בשנה בין מנהל המסגרת החינוכית לבין הפסיכולוג לצורך רציפות עבודה עם השפ"ח
- 2) השתתפות בוועדות השמה
- 3) השתתפות בוועדות שילוב בגיל הרך
- 4) ייעוץ פסיכולוגי ראשוני למסגרות החינוך לנוכח אירועי סיכון חמורים**
- 5) התערבות במצבי לחץ ומשבר-חירום.

רמה ג

עיקרון

מתן שירות פסיכולוגי ייעודילפעולות המפורטות להלן.

- 1) התערבות במצבי לחץ ומשבר-חירום
- 2) השתתפות בוועדות השמה.

* לילדים בעלי צרכים מיוחדים ו/או לילדים בסיכון גבוה, על פי הפניית המסגרת החינוכית ולפי שיקול דעתו המקצועי של השירות הפסיכולוגי-חינוכי.

** על פי הפניית המסגרת החינוכית ולפי שיקול דעתו המקצועי של השירות הפסיכולוגי-חינוכי.

מרכז השלטון המקומי חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

4.5 הקצאת שירותים במצבי לחץ/משבר/חירום

השירות הפסיכולוגי-חינוכי שותף להיערכות החירום היישובית והחינוכית בכל סוגי המניעה: המניעה הראשונית – הכנת הקהילה והאוכלוסיות לשעת חירום בהיבטים מערכתיים; המניעה השניונית – התערבויות פסיכולוגיות מיידיות בחירום; המניעה השלישונית – התערבויות בעקבות מצבי חירום.

מצבי לחץ, אסון, משבר וחירום מצריכים את התאמת הפעולה של השירות הפסיכולוגי-חינוכי ברמת המסגרת החינוכית וברמת היישוב, ולעתים ברמה המחוזית ואף הארצית. עבודת הפסיכולוג באירועים אלה תבצע ברובד פרטני, משפחתי ו/או מערכתי, בהתאם לצרכים העולים ולפי שיקול דעתו המקצועי.

ייתכנו מצבים שבהם יהיה צורך בהפניית משאבי השירות הפסיכולוגי-חינוכי מתכנית העבודה הקבועה לצורך התערבות בחירום. בחלק ממצבי החירום עלולות להידחות משימות שגרה בהתאם לסוג אירועי החירום והצרכים שיתעוררו בעקבותיהם.

במצבי משבר מיוחדים ייתכן מתן סיוע פסיכולוגי ליישוב אחר. במקרים אלה יתואם בין מנהלי השפ"ח למנהלי אגפי/מחלקות החינוך ברשויות הקולטות והשולחות, בידיעת הפסיכולוג המחוזי ועל פי הוראות חוזר המנכ"ל של השלטון המקומי מס' 373 מחודש מאי 2000.

4.6 הרחבת השירותים הפסיכולוגיים במימון נוסף

השפ"ח עשוי להרחיב ולהעמיק את השירותים הניתנים במסגרתו במימון ייעודי, לנוכח תכניות/יזמות מעבר לעבודת השפ"ח הסטנדרטית או לאור צרכים נוספים. במצבים אלה ישקול מנהל השפ"ח, בשיתוף עם הרשות המקומית, את היזמות/הצרכים ואת מקור מימנם. מתווה השירותים המורחב והגורמים המבצעים אותו יתואמו בכל שנה מחדש טרם הפעלתו בין מנהל השפ"ח ומנהל מחלקת אגף החינוך ברשות. שירותים אלה ייכללו בתכנית העבודה של השפ"ח. במקרים של ספק יש לפנות לפסיכולוג המחוזי לקבלת אישורו.

השפ"ח ישאף לתת שירות זה באמצעות ניצול כוח אדם הקיים בו. ייתכנו מקרים שבהם יפעיל השפ"ח כוח אדם מקצועי חיצוני בכפיפות לפיקוחו המקצועי של מנהל השפ"ח ולהסדרים הקיימים ברשות המקומית.

תישמר הפרדה ברורה בין שעות העבודה השוטפות של הפסיכולוג בשפ"ח לבין עבודתו במסגרת הרחבת השירות. עבודה זו כפופה לכללי האתיקה והיא כפופה מקצועית לפיקוח שפ"י.

אופן ההפעלה, התעריפים ודרכי התשלום יתואמו בין מנהל השפ"ח לבין בעלי התפקידים ברשות המקומית בהתאם להנחיות המפורסמות על ידי מרכז השלטון המקומי ובהסתמך על תעריפי נציבות שירות המדינה. התשלום לפסיכולוג יתבצע באמצעות הרשות המקומית או באמצעות עמותה ציבורית באישור הרשות המקומית. כלל זה חל על שירות במימון ציבורי ועל שירות במימון הורים, כמפורט להלן:

א. שירות פסיכולוגי-חינוכי מורחב במימון ציבורי

זהו שירות במימון ממסדי או ציבורי כדוגמת רשות מקומית / גופים ציבוריים / תכניות לאומיות / פרויקטים של שפ"י / המגזר השלישי.

מרכז השלטון המקומי חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

להלן סוגי השירות הנכללים בשירות הפסיכולוגי המורחב במימון ציבורי:

1) הרחבת אוכלוסיות, כמפורט להלן:

- א) שירות פסיכולוגי למסגרות חינוכיות בגיל הרך – מתחת לגיל חובה
- ב) שירות פסיכולוגי לבתי ספר תיכוניים
- ג) שירות פסיכולוגי למופנים על ידי השירותים החברתיים (רווחה) או על ידי גורמים אחרים ברשות המקומית

2) העמקת שירות קיים, כמפורט להלן:

- א) הערכות והתערבויות פסיכולוגיות לילדים, ובכללם ילדים בעלי צרכים מיוחדים וילדים בסיכון
- ב) פיתוח ויישום של תכניות התערבות
- ג) כל שירות נוסף החורג מהמכסות שהוגדרו במסמך זה.

ב. שירות פסיכולוגי משלים במימון הורים

לא יינתן שירות פרטני במימון הורים לילדים בעלי צרכים מיוחדים* ו/או לילדים בסיכון גבוה.

להלן השירותים היכולים להינתן במסגרת שירות פסיכולוגי משלים ביזמת ההורים ובמימנם:

1) הערכות פסיכולוגיות

ההערכות הפסיכולוגיות תותרנה אך ורק במצבים האלה:

- א) הערכות פסיכולוגיות בשכבות הגיל שאינן מקבלות שירות פסיכולוגי-חינוכי במסגרות החינוכיות (לא כולל, כאמור, ילדים בעלי צרכים מיוחדים וילדים בסיכון גבוה)
- ב) הערכות פסיכולוגיות לצורך הדלגה
- ג) הערכות פסיכולוגיות לצורך שיבוץ למסגרות ילדים מחוננים או מוכשרים
- ד) הערכות פסיכולוגיות לצורך התאמות בדרכי ההיבחנות לתלמידים לקויי למידה בבתי ספר על-יסודיים.

מרכז השלטון המקומי
חוזר מנכ"ל מס' 488 ספטמבר-אוקטובר 2010

2) התערבויות פסיכולוגיות

אלה ההתערבויות הפסיכולוגיות (פרטניות ו/או קבוצתיות) שתותרנה:

א. התערבויות טיפוליות

ב. סדנאות

ג. הרצאות.

* בעלי זכאות בתוקף ועדה סטטוטורית.

—